

DOLNOVLTAVSKÝ PLUTON: INTRUZIVNÍ KOMPLEX V PROTEROZOIKU PRAŽSKÉHO SEV. PŘEDPOLÍ

F. Fediuk

GeoHELP, Na Petřínách 1897/29, 162 00 Praha 6, fediukgeo@quick.cz

Spektakulární žilné vyvěřeliny protínající vulkanosedimentární neoproterozoikum mezi Prahou a Kralupy n. Vlt. a skvěle odkryté ve skalních srážech vltavského údolí jsou geologům dobře známé již od dob Emanuela Bořického. Mimořádně četná frekvence žil vedla řadu autorů k názoru, že jejich roj vyzařuje z plutonického tělesa ukrytého v nevelkých hloubkách. Ve dvacátých letech minulého století podpořilo tento názor zjištění kontaktně metamorfovaných břidlic s chiastolitem u Čenkova. Ale teprve v padesátých letech objev granitoidů vystupujících přímo na povrch u Hoštice a Odolena Vody, tvořících tzv. hoštický peň, dal těmto představám konkrétnější obrys. Dalším kamínkem do postupně skládané mozaiky se stal nálezný granitoidu odkrytý ve vltavském údolí u Klecan. V sousedních drobkách a břidlicích klecanského velkolomu a v Tichém údolí u Roztok byly zjištěny indicie polymetalického zrudnění. Na nových podrobných geologických mapách ČGS z konce století se již objevilo kartografické vymezení několik desítek km² rozlehlého areálu kontaktní metamorfózy v širším okolí Libčic n. Vlt., překrývající hlavně blastézou biotitu starší regionální epi- a anchimetamorfózu. Byla vyslovena koncepce, že zmíněné drobné povrchové výstupy granitoidů a jejich periplutonické projevy mělyce podpovrchově souvisejí s již dříve známými plutonity tzv. neratovického vyvěřelinového komplexu. Domnělé spility u Dolních Chaběr byly reinterpretovány jako plutonická asociace sahající od plagiogranitu po gabro a určeny jako ekvivalent a přímé pokračování neratovického komplexu. Souhrnem těchto poznatků vykristalovala již ve zřetelných a konkretizovaných obrysech ucelená představa, že do neoproterozoika severního předpolí Prahy intrudoval silně diferencovaný plutonický komplex značně velkého rozsahu – poloskrýtlý dolnovltavský pluton. V denudační úrovni dnešního povrchu se promítá žilnými horninami, obnažením dílčích pňů a apofýz, kontaktní metamorfózou svého proterozoického pláště a metalogenetickými projevy. K upřesnění průběhu většinového podpovrchového stropu tohoto plutonického komplexu zatím bohužel chybějí vrtné doklady i podrobnější geofyzikální měření; současné ekonomické možnosti však neposkytují mnoho nadějí, že by v těchto dvou směrech bylo možno v nejbližších letech očekávat nějaký posun. Nepochybně však lze finančně nenáročnými prostředky sumarizovat, zhodnotit a dalším terénním i laboratorním výzkumem prohloubit všechny dostupné znalosti a převést tak původní mlhavou domněnku přes fázi pracovní hypotézy a modelových představ do stavu věcně podložené faktografické koncepce. Soubor dosavadních poznatků vede k závěru, že hloubka stropu hlubinných vyvěřelin komplexu v reálně uvažovatelném rozsahu zhruba 100 km² kolísá v rozpětí od 0 do 500 m, když o ještě hlubinnějším dosahu je zatím nereálné hovořit. Ale i tyto relativně malé hloubky poskytují jeden pikantní či spíše úsměvný námět. V České republice se hledá místo pro hlubinné úložiště vyhořelého jaderného paliva a existuje obecná shoda odborníků, že by takovým místem mělo být granitoidní těleso. Pak je pravděpodobné, že by přímo v areálu Ústavu pro jaderný výzkum v Řeži stačilo vyhloubit cca 300 m hlubokou šachtu a nejspíš bychom se po průchodu proterozoickými, kontaktně postiženými sedimenty v granitoidním tělese ocitli. Petrografická škála žilného doprovodu dolnovltavského plutonu sahá od žilných ryolitů, granitporfyrů a ojedinělých pegmatitů přes porfýry syenitové, monzonitové, kvarcdioritové, dioritové a gabrové a přes lamprofýry až k horninám diabasové povahy. Neméně pestře je diferencována suita hlubinných vyvěřelin, zahrnujících alaskity, alkalicko-živcové granity, granodiority, tonality, diority, gabra až pyroxenity. S výjimkou vysokodraselných biotitových lamprofyrů, které možná ale patří jinému magmatickému cyklu, jsou zdejší žilné i hlubinné vyvěřeliny subalkalické, alkalicko-vápenaté a metaaluminické. Úvahy o stáří intruze se zatím opírají jen o tyto poznatky: neoproterozoické sedimenty i vulkanity jsou jejími horninami proráženy a kontaktně metamorfovány, v bazálním ordovickém konglomerátu v Troji byly nalezeny valouny žilných hornin odpovídající těm, které neoproterozoikum protínají, a průnik intruze do pláště postdatuje vznik příkrovové stavby, nově pro proterozoikum dolního Povltaví proklamované. Radiometrické datování hornin však stále ještě čeká na svého realizátora.